

Wolfram Eilenberger. *Plamen slobode: Spas filozofije u mračnim vremenima 1933. – 1943.*, prevela Ines Meštrović (Zaprešić: Fraktura, 2022), 368 str.

Njemački filozof Wolfram Eilenberger svjetski je poznat i nagrađivan pisac, autor nekoliko knjiga na temu filozofije, od kojih je najpoznatija *Doba čarobnjaka: veliko desetljeće filozofije 1919.-1929.* *Doba čarobnjaka* mjesecima je bila na popisu bestslera njemačkog tjednika *Der Spiegel*, za koji i sam Eilenberger piše, i dosada je prevedena na 30 jezika uključujući i hrvatski. Eilenbergerova druga najuspješnija knjiga, svojevrsan nastavak na *Doba čarobnjaka*, jest *Plamen slobode: spas filozofije u mračnim vremenima 1933.-1943.* izdana u Njemačkoj 2020., a na hrvatski prevedena u nakladi Fraktura 2022. *Plamen slobode* prikazuje živote četiri filozofkinje (Hannah Arendt, Simone Weil, Simone de Beauvoir i Ayn Rand) u mračnom desetljeću od 1933. do 1943. prije nego što su postale ikone filozofije 20. stoljeća.

Knjiga je sadržajno podijeljena na osam poglavlja, epilog i bilješke, bibliografiju, zahvalu te izvore fotografija na samom kraju. Sama poglavlja organizirana su kružno i poredana kronološki. Naime, prvo poglavlje bavi se 1943. godinom nakon čega se u sljedećih šest poglavlja kronološki prolazi kroz godine od 1933. do 1942. da bi se u osmom poglavlju ponovno vratili na 1943. godinu i tako zaokružili kompoziciju djela. U kratkom epilogu koji slijedi autor na britak način opisuje daljnji život i djelovanje filozofkinja. Svako poglavlje obrađuje vremenski raspon od jedne ili dvije godine i sastoji se od potpoglavlja kroz koja zasebno pratimo živote filozofkinja u tom periodu. Neka potpoglavlja bave se čistim narativom (opis godine života filozofkinje kroz najbitnije događaje), dok se druga bave poviješću filozofije opisujući kako i zašto su se pojedine ideje i mišljenja filozofkinja stvarali. Sve to zajedno tvori zanimljiv i lako razumljiv tekst, dodatno približen čitatelju autorovim dinamičnim stilom koji uključuje brojne citate, anegdote i kuriozitete iz života već spomenutih filozofkinja te nam uspješno dočarava svijet međuraća. Zbog autorova stila pisanja knjiga često podsjeća na povijesni roman, pogotovo u dijelovima u kojima autor donosi slobodne zaključke o osjećajima i mislima glavnih aktera, ili kada postavljanjem brojnih pitanja stvara napetost i tjera nas da razmišljamo kao filozofi.

Cilj knjige *Plamen slobode* je pokazati kako su se de Beauvoir, Weil, Arendt i Rand formirale kao filozofkinje u možda najtragičnijem desetljeću ljudske povijesti. Autor prati njihov razvoj od 1933., kada Hitler dolazi na vlast

u Njemačkoj, do 1943. kada su sve četiri ostvarile ili barem započele ostvarivati svoje početne ciljeve. Valja napomenuti da iako su glavni subjekti knjige žene, autor ne pokušava dati novi doprinos feminističkoj povijesti. Fokus je prvenstveno na činjenici da su to četiri filozofkinje, a činjenica da su sve četiri žene samo je jedna od poveznica koja autoru omogućava komparaciju. Glavne teze koje se pokušavaju dokazati su da je filozofija više način života nego profesija (primjer de Beauvoir koja svoju filozofiju ne stvara unutar akademskih institucija, nego u pariškim kafićima kroz diskusije sa Sartreom), da teška vremena mogu biti poticaj za promišljanje o problemima društva, da vanjski svijet itekako utječe na stvaranje filozofije (primjer Arendt koja promišlja o ljudskim pravima u trenutku kad su joj kao izbjeglici prava ugrožena), i na kraju da rad i talent uvijek nadvladaju sve otežavajuće okolnosti. Autor sve teze potkrepljuje primjerima iz života filozofkinja koje su na svom putu suočene s brojnim preprekama, no unatoč svemu danas se smatraju ikonama filozofije 20. stoljeća.

Prvo poglavlje *Iskre* (str. 15-41) služi kao uvod u živote glavnih aktera knjige. Autor nas *in medias res* smješta u svijet de Beauvoir, Weil, Rand i Arendt 1943., pružajući opise njihove trenutne situacije kao i kratke uvode u njihovu prošlost.

U poglavljima od drugog do sedmog (str. 41-293) autor se kronološki bavi godinama od 1933. do 1942. Svako poglavlje donosi pregled situacije sve četiri filozofkinje za tu godinu ili dvije, opisujući s jedne strane njihovu povijest, a s druge strane razvoj njihove filozofije i njihovih ideja. Poglavlja se na kraju svode na lijepo upakiranu događajnicu s ponekim prekidom gdje autor podrobnije objašnjava filozofije de Beauvoir, Weil, Rand i Arendt. Po pitanju povijesti autor na lako razumljiv način opisuje događaje bitne za život filozofkinja i oko njih gradi priču gotovo kao pisac romana, a po pitanju filozofije koristi se citatima te svojim pojednostavljenim objašnjenjima da bi čitateljima približio ovu apstraktnu i ponekad kompliciranu temu. U nekim poglavljima autorova komparativna analiza uspijeva bolje nego u drugim. Recimo u četvrtom poglavlju *Bližnji* (str. 119-161) autor opisuje kako Rand tijekom pisanja novog romana promišlja o odnosu s mužem, Arendt se boji upustiti u ljubavnu vezu s Heinrichom Blücherom jer misli da bi mogla izgubiti svoje „Ja“, a de Beauvoir dolazi do prekretnice u svojoj vezi s poznatim filozofom Sartreom jer se mora odreći njihovog „Mi“ i pronaći svoje „Ja“. Iako je Weil izostavljena iz ove komparacije, usporedba ljubavnih života de Beauvoir, Arendt i Rand odlično prikazuje njihove različite pristupe rješavanju sličnih problema. Međutim, u nekim poglavljima nema zajedničke poveznice preko koje se može graditi komparacija filozofkinja pa u tim poglavljima autorov komparativni pristup ne donosi rezultate.

Nakon pregleda gore spomenutih godina, osmo i posljednje poglavlje *Vatra* (str. 293-315) vraća nas u 1943. godinu. Autor 1943. vidi kao godinu kada su sve četiri filozofkinje napokon ostvarile svoje ciljeve. Rand se nakon objave *Veličanstvenog izvora* obogatila i proslavila, de Beauvoir je izgubila dozvolu za držanje nastave, ali je objavom romana *Gošća* postala cijenjena filozofkinja i spisateljica, Arendt je u New Yorku osamljena, ali i samouvjerena i fokusirana na svoje istraživanje o totalitarizmu, a Weil se napokon u bolnici

u potpunosti predaje Bogu i izgladnjivanjem dočekuje „spasenje“ te na kraju umire.

U kratkom epilogu (str. 315-323) autor opisuje ostatke života filozofkinja i njihov utjecaj danas te poziva na daljnje istraživanje filozofije Weil koja je prema njemu nedovoljno obrađena. Na kraju knjige nalaze se bilješke, kazalo imena, registar djela, bibliografija, izvori fotografija i zahvala (str. 323-357).

Komparativni pristup životima ovih četiriju filozofkinja ujedno je najveća mana i glavna prednost knjige. Ključni je nedostatak činjenica da de Beauvoir, Weil, Rand i Arendt vode krajnje različite živote s gotovo nikakvim izravnim preklapanjem, kako prostornim tako i intelektualnim. U ovim okolnostima knjiga može djelovati kao sinteza četiri nepovezane biografije kojima je zajedničko jedino vrijeme događanja i subjekt mlade filozofkinje. Unatoč ovom nedostatku, komparativni pristup autora u rijetkim slučajevima neizravnog preklapanja filozofkinja pokazuje svoju pravu vrijednost. Dijelovi knjige u kojima možemo pratiti različite odgovore filozofkinja na ista pitanja predstavljaju glavni uspjeh autorova istraživanja. Pitanje odnosa sebe i „Dругих“, pitanje slobode svijesti i pitanje nezavisnosti u ljubavnoj vezi najbolji su primjeri tog uspjeha te uz to što opravdavaju autorov komparativni pristup, također otvaraju nova pitanja na polju filozofskih preklapanja ideja de Beauvoir, Weil, Rand i Arendt.

Pro Tempore

ČASOPIS STUDENATA POVIJESTI BROJ 19 2024.

Pro Tempore

Časopis studenata povijesti,
godina XIX, broj 19, 2024.

Glavna i odgovorna urednica
Tijana Vokal

Zamjenica glavne urednice
Ivana Đorđić

Uredništvo
Filip Bačurin
Marija Bišćan
Ivan Ćorić
Ivana Đorđić
Adrian Filčić
Ivan Mrnarević
Marko Perišić
Ruben Prstec
Matija Pudić
Tijana Vokal

Urednici pripravnici
Klara Miholić
Ivan Moškatego
Patrik Smolak

Redakcija
Filip Bačurin
Marija Bišćan
Ivan Ćorić
Ivana Đorđić
Adrian Filčić
Klara Miholić
Ivan Moškatego
Ivan Mrnarević
Marko Perišić
Patrik Smolak
Ruben Prstec
Matija Pudić
Tijana Vokal

Tajnik Uredništva
Adrian Filčić

Recenzenti
dr. sc. Damir Agičić
dr. sc. Zrinka Blažević
dr. sc. Inga Vilogorac Brčić
dr. sc. Aleksandra Golubović
dr. sc. Branimir Janković
dr. sc. Filip Šimetin Šegvić
dr. sc. Ivica Šute
dr. sc. Nikola Tomašegović

Lektura za hrvatski jezik
Lorenia Jantolek
Martina Prosen
Lucija Rak
Josipa Skenderović
Gabrijela Soldan
Jakov Zidarić

Lektura za engleski jezik
Anamarija Brusić

Oblikovanje
Boris Bui, FF press

Izdavač
Odsjek za povijest Filozofskog
fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Tisak
Studio Moderna d.o.o., Zagreb

Naklada
Tiskano u 100 primjeraka.

ISSN: 1334-8302

Tvrdnje i mišljenja u objavljenim radovima izražavaju isključivo stavove i mišljenja autora i ne predstavljaju nužno stavove i mišljenja uredništva i izdavača.

Izdavanje ovog časopisa financirano je novcem dobivenim na natječaju za studentske projekte Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu te sredstvima koja je ustupio Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Redakcija časopisa Pro tempore iskreno zahvaljuje Odsjeku na financijskoj podršci.

Časopis se ne naplaćuje.

Adresa uredništva

Odsjek za povijest
(za: Uredništvo Pro tempore)
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Ivana Lučića 3, 10 000 Zagreb

Kontakt

casopis.protempore@gmail.com

Web-stranica

<https://protempore.ffzg.unizg.hr/>